

FUTBOL KARŞILAŞMALARINDA GÖREV YAPAN POLİSLERİN SEYİRCİ SALDIRGANLIĞINI ALGILAMA BİÇİMLERİ

Perception Manners of Police Constables Officiating in Football Matches
Regarding Audience Aggressiveness

İlter KAYNAK**

Atilla PULUR***

Özet

Bu çalışmanın amacı; futbol karşılaşmalarında görev alan polis memurlarının seyirci saldırganlığını algılama biçimlerinin araştırılmasıdır.

Araştırma örneklemini Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Antalya illerinde görev yapan Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü personelinden 609 polis oluşturmuştur. Araştırmada 9 sorudan oluşan anket uygulanmış olup, frekans ve yüzdeleri şeklinde seyirci saldırganlığına bakış açıları araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda polis memurlarının; %98,0'i futbol seyircisinin diğer branşlara göre daha saldırgan olduğunu, %53,2'si ferdi sporların seyircisinin daha sakin ve ölçülü olduğunu, %54,4'ü seyircilerin maçlara deşarj olmak için gittiklerini belirtmişlerdir. %67,2'si spor müsabakalarında sadece özel güvenlik şirketlerinin görev alması gerektiğini kaydetmişlerdir. %65,6'sı seyircileri saldırganlığa yönelten sebep olarak; basın, kulüp yöneticileri, hakemler, karşı takım seyircisi, oyuncu hataları, teknik adamlar ve amigo unsurlarının hepsini ayırt etmeden göstermişlerdir. %46,6'sı futbol maçlarında stadın maraton kısmındaki seyircilerin daha saldırgan olduğunu belirtmişlerdir. Polis memurları önemli ölçüde; arnigoların seyircileri yönlendirmede çok etkili olduğunu (%86,5), kadın seyircilerin maçları daha sakin izlediklerini (%53,0) ve maçlarda kadın seyircilerin olmasının taşkınlık, saldırganlık ve küfrü azalttığını (%26,8) düşünmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Seyirci, Saldırganlık, Polis, Futbol Maçları.

Abstract

The aim of this study is to research the perception manners of police constables officiating in football matches regarding audience aggressiveness.

Research sampling consists of 609 police personnel officiating in Rapid Reaction Force Unit (Çevik Kuvvet) in Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon and Antalya cities. 9 Questions were asked in the questionnaire and aspects of police personel to the audience aggressiveness were researched as frequency and percentage.

* Başkomiser, Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, TADOC

** Yard. Doç.Dr., Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

As result of the research 98.0% of the police officers have told that football audience are more aggressive than the other sports branch audiences. 53,2% of the police have told that individual sports audiences are more calm and moderate. 54,4% of the police have told that audience are going to the matces for relaxing. 67,2% has indicated that only security companies should serve in sports contests. 65,6% have shown that media, club administrators, referees, opposite team's audience, player's faults, technical staff and cheer leader factors are all reasons of the audience aggressiveness. 46,6% has indicated that in football matches audience in the "marathon side" of the grandstand are more aggressive than the others. Police constables indicated that cheerleaders are very effective in manipulating the audience (86,5%), females are watcing the matces more calm (53,0%) and having female audince in the matches has a decreasing effect on aggressiveness, intemperance and bad language (26,8%)

Key Words: Audience, Aggressiveness, Police, Football Matches

Giriş

Spor oyunla yarışmayı birleştiren, bedensel yetenekleri daha fazla olduğu için kazananları ödüllendiren, üst düzey oyun, mücadele ve ağır kas çalışması gerektirdiği için sürekli yoğun çabayı zorunlu kılan bir uğraştır. Sporda amaç; zevk, boş zaman değerlendirmek ve üstünlüğü kabul ettirmek olduğu kadar, günümüzde para kazanmak ve geçimini sağlamak olmuştur. İnsan başarıma güdüsüne sahip bir varlıktır. Çevresine, doğaya kısaca dünyaya hükmetmek insanın özünde varolan bir güdüdür. Eğer bu güdü doğru yöne kanalize edilmezse şiddet ve saldırganlık ortaya çıkar (Pulur, 2001:18).

Hukukun üstünlüğü çerçevesinde polisin kamunun çıkarlarını korurken seyircilerin de haklarına saygı duyması ve kollaması, yani onları güvenli bir ortamda maçlarını izlemelerini sağlaması da yine polise düşmektedir. Bu denge çerçevesinde spor yarışmalarında polisin önlem, hareket ve tepkilerinin, oluşabilecek olayların seyirinde çok önemli olduğu açıktır. Polisin gösterebileceği olumsuz davranışlar, olayların büyümesine sebep olabileceği gibi, seyircilere gösterilebilecek gereğinden fazla kuvvet kullanımları da insan haklarının ihlal edildiği iddialarını arttırabilecektir.

Bu çalışmada, futbol karşılaşmalarında görev yapan polislerin seyirci saldırganlığını algılama biçimlerinin saptanması amaçlanmıştır. Bu çerçevede polislerin;

- Hangi spor branşının seyircisini daha saldırgan buldukları,
- Seyircilerin maçlara hangi amaçla gittikleri,
- Spor müsabakalarında kimin görev alması gerektiği,
- Seyircileri saldırganlığa yönelten sebepler,
- Taşkınlık yapan seyircilerin stadın hangi kısmında bulunduğu,
- Kadın seyircilerin maçlarda daha sakin olup olmadıkları,
- Maçlarda kadın seyircilerin olmasının taşkınlık, saldırganlık, küfür gibi olayları ne oranda azalttığı,
- Daha önceden tespit edilen aşırı saldırgan ve taşkınlık yapan seyircilerin müsabakaya alınıp alınmaması,

i. Amigoların seyircileri yönlendirmede ne kadar etkili olduğu ile ilgili görüşleri ele alınacaktır.

Spor ve Saldırğanlık Üzerine Yapılan Çalışmaları

Spor ve Saldırğanlık

Spora klasik yaklaşımda; saldırğanlık kuramcıları hem aktif, hem de pasif sporu (spor seyircisi) saldırğanlık dürtüsü ve etkinliklerini törpülemeye yada insanı dengelemeye göz ardı edilmeyecek bir araç olarak tanımlamaktadırlar (Talmiciler, 1998:45).

Saldırğanlık, canlı bir varlığa zarar verme veya incitme amacıyla yönetilen, canlının da böyle bir işlemde kaçındığı davranış şeklidir. Davranışın mutlaka fiziksel olması zorunlu değildir. Sözel veya psikolojik olarak da zarar verme amacı güden her davranış saldırğanlık olarak nitelendirilir. Dolayısıyla spor sahalarında işittiğimiz koro veya solo küfürler saldırğanlık olarak değerlendirilir (Tiryaki, 2000:148). Ancak statlarda görülen, koltukları kırma, duvarları yıkma gibi cansız varlıklara yönelen davranışları göz önüne aldığımızda, şiddet ve saldırğanlık canlı ve cansız varlıklara zarar vermeye amaçlayan bir davranış türü olarak tanımlanabilir (Pulur, 2001:19).

Genel olarak saldırğanlık iki türde kendini gösterebilir. Birincisi araçsal saldırğanlık, ikincisi düşmanlık içeren saldırğanlıktır. Araçsal saldırğanlıkta amaç, karşısındaki kişiye acı veya zarar vermek olmayıp, saldırğanlığı, bir amacın gerçekleşmesi için bir araç olarak kullanmaktır. Bir başka anlamda sonuç için bir araçtır (Tiryaki, 2000:150). Örneğin müsabaka öncesi az sayıda olan karşı takım seyircisine maç esnasında takımlarına daha az destek vermesini sağlamak amacıyla küfür etmeleri, tehdit, etmeleri, itişip kakışmaları araçsal saldırğanlık olarak değerlendirilebilir. Düşmanlık içeren saldırğanlıkta ise asıl amaç, kişiye zarar vermektir (Tiryaki, 2000:153).

Müsabakaların içindeki saldırğanlık ve şiddet olayları rakibini alt etme isteğinin güçlülüğünden, oyunu kaybetmenin hoşnutsuzluğundan, kazanmayı hazmedememekten veya daha önceki kızgınlıkların oyuna yansımından meydana geldiği gibi oyun dışından tahrikler de bu olguyu harekete geçirmektedir (Pulur, 2001:19).

Saldırğanlığın Kökenleri ve Saldırğanlık Teorileri

Saldırğanlığın kökeni konusunda birçok görüş bulunmaktadır. Örneğin saldırğanlığın kökenini içgüdüye dayandıran kuramın önde gelen isimleri Freud ve Lorenz'dir. İnsanda ölüm içgüdüünün neden olduğu yıkıcılık, saldırğan eylemlerle azalmakta, saldırğan eylemde bulunulduktan sonraki zaman aralığında ise yıkıcılık yeniden oluşmaktadır. Bu nedenle insan saldırğanlığı, Freud'a göre kaçınılmazdır (Tiryaki, 2000:160). Lorenz'e göre saldırğanlık doğuştan getirilmektedir. Ama Lorenz'in Freud'dan ayrıldığı nokta, saldırğanlığın türlere hizmet eden bir fonksiyonunun bulunduğunu söylemesidir. Lorenz'e göre, saldırğanlık, hayatta kalma ve türlerin korunması şansını artırır. Saldırğanlık sayesinde türün en sağlıklı ve en güçlü liderleri seçilir (aktaran Tiryaki, 2000:182). Fromm'a göre ise

saldırıcılık, esas olarak dürtülerle gösterilen bir tepki değil, insan organizmasının yapısından kaynaklanan kesintisiz bir uyarım yoludur (Fromm, 1981:154).

Hayat ve performans taleplerinin yükseltilmesi, bunlara ulaşamama ve bu yüzden hayal kırıklığına uğrama ihtimalini çoğaltır. Tuttukları takımın galip geleceği beklentisi içerisinde olan seyirciler, bir yenilgi alınması durumunda hayal kırıklığına uğrar ve saldırıyı bir “boşalma subabı” olarak görür. Rakibi tarafından geçilen bir savunma oyuncusu hayal kırıklığına uğrar ve “ona çelme takar” (Kauman, 1994:173).

Eklektik-seçmecilik¹ görüşündeki araştırmacılardan Erich Fromm, saldırıcılığın içgüdü ya da koşullanma ürünü olduğu hakkındaki görüşleri eleştirerek, her iki tür saldırıcılığa da yer vermiştir. Ancak içgüdü olarak kabul edilen zararsız saldırıcılığın (yumuşak saldırıcılık), hayvanlarda ve insanlarda yiyecek ve korunma gereksinimi nedeniyle olduğunu, kısıyıcı ve yıkıcı saldırıcılığın ise yalnız insanda olduğunu ve açgözlülüğünün ürünü olduğunu belirterek politik sistemlerdeki farklılıkların kaldırılması suretiyle insan yıkıcılığının da önlenebileceğini belirtmiştir (Ankay, 1992:142).

Çevreci görüşü savunan araştırmacılar da; kültürel yapı, eğitim koşulları, aile eğitimi, kitle psikolojisi, kitle önderleri gibi etkenlerin saldırıcılığın kökenini oluşturduklarını belirtmişlerdir (Morgan, 1984:391). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, erken dönemde karşılaşılan saldırıcı davranışların ve kötü muamelenin bireyi etkileyerek ilerde saldırıcılığa eğilimli hale getirdiğini belirtmiştir (BAAK, 1998:5).

İnsan saldırıcılığının kökeninde, ne şiddete yönelik içsel istek ve ne de engellenmeye bağlı olarak doğan saldırıcılık dürtüsü bulunmaktadır. Bandura'nın kuramında insanların birbirlerine karşı saldırıcı tutumlar göstermelerinin nedenleri: Geçmiş deneyimleri sonucunda saldırıcı davranışlar kazanmaları, bu türden tepkileri yüzünden takdir görmeleri veya ödüllendirilmeleri ve özel sosyal-çevresel şartlar tarafından doğrudan teşvik edilmeleridir (BAAK, 1998:11).

İnsan sosyal bir varlıktır. Seviyesi, aklı, kapasitesi ve yaratılışı gereği bu böyledir. Bunun gereği olarak bireysel benliği olduğu gibi, zamanla toplumsal benliği de oluşmaktadır. Bu sosyal kimlikteki aşırılıkları ve sapmaları fanatizm olarak değerlendirilir (Acet, 1997:56). Fanatik; tutmuş olduğu takıma her ne olursa olsun bağlanan ve takımının kazanması için her yolu meşru gören kişidir. Holigan için ise; takımının kazanması veya kaybetmesi değil önemli olan kavga etmek ve kırıp dökmektir (Fişek, 1997). Holiganlar her hafta futbol seyircilerinin arasına katılan ve çoğu zaman da onları yönlendirmeye çalışan bir kişiliğe sahiptirler. Bunlar için oynanan maçın gidişatı veya sonucu önemli değildir. Daha çok İngiltere’de ve Hollanda’da ortaya çıkan, diğer Avrupa ülkeleriyle Türkiye’de de ilk örnekleri görülmeye başlanan holigan saldırıcılığının en önemli özelliği, şiddet içermesi ve tahripkar olmasıdır (Acet, 1997:58).

¹ Var olan felsefe dizgelerinden değişik düşünceleri seçip alarak kendi öğretilerinde birleştirme, kaynaştırma yöntemi

Saldırganlık ve Şiddete Medyanın Etkisi

Türkiye’de futbol sahalarında şiddetin ortaya çıkış nedenlerinden biri de spor medyasıdır. Spor medyası yapmış olduğu yayınlarla oynanan oyunun popüler bir kültür olarak algılanmasını ve bu çerçevede değerlendirilmesini engellemesinin yanı sıra dolaylı olarak, futbolsever yığınlarının şiddete karşı eğitilmesi yönünde çaba göstermediği için edilgen bir biçimde de şiddete kapıların açılmasına göz yummuş olmaktadır (Gümüş, 1997).

Ülkemizde taraftarlar futbolun üç neticeli bir oyun olduğunu anlatması gereken basın-yayın organlarının bunu yapmak yerine kitleleri futbolda tek bir sonuç üzerine şartlandırması, galip gelmek, ne olursa olsun galip gelmek, tur atlamak ve oyunu oyun olmaktan çıkarıp savaş haline getirmesi nedeniyle içerisinde sertlik ve şiddet barındıran sporun kapaklarının açılmasına katkıda bulunmakta ve daha sonra da yaşananlar için görmek istemediğimiz, spor adına utanç veren görüntüler olarak yayınlanmaktadır (Talimciler, 1998:21).

Bu yayınlar izlenirken şu nokta da unutulmamalıdır. Spor olayında bir araya gelen kişilerin ihtiyaç ve motivleri yanında algıları ve seyircilerin gördükleri şeyi algılamalarındaki değişimler çok önemlidir. Bir takımı aşırı destekleyen seyirciler aynı olayı (faul, ofsayt, handbol vs.) değişik algılıyorlar. Örneğin; topun karşı taraftan birinin eline değip değmediği, oyunun sert olup olmadığı, bir faul yapılıp yapılmadığı gibi konularda, bir takımı şiddetle destekleyen seyircilerin algılarının değiştiği görülmektedir. Daha az derecede kendini bir takıma adanmış “partizan, fanatik olmayan”, seyircilerin daha ılımlı ve daha az “sistemli algı bozulmaları” gösterdiği görülmüştür (Özbaydar, 1993:217).

Saldırganlık ve Şiddete Hakemin Etkisi

Yabancı ve yerli maçlarda şiddetin kullanımı yön değiştirmektedir. Küfrün de bir şiddet belirtisi olduğunu unutulmamalıdır. Yabancı maçlarda “öteki” yabancı ekiptir. Yerli maçlarda ise “öteki” net olarak belli olmadığı için gizli bir “öteki” yaratılır ve suçlanır. Bu “öteki” hakemdir (Talimciler, 1998:40).

Bu konuda hakemlerin eğitimleri önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü hakemlerin yetersiz yönetimi, futbolcuların tahrik unsuru taşıyan hareketlerde bulunması şiddet olaylarının ortaya çıkmasında önemli nedenlerdir. Gültekin ve arkadaşları çalışmalarında hakemlerin yetersiz yönetiminin kendilerini kızdırdığını çalışmalarına katılan taraftarların belirttiğini söylerler. Ancak ilginçtir ki çalışmalarında şu noktada göze çarpmaktadır; güvenlik güçleri, spor yazarları, antrenörler, yöneticiler ve ne yazık ki hakem grubunun kendisi de dahil olmak üzere futboldaki tüm sujeler % 37 oranında hakemin yetersiz yönetimini suçlamaktadır (Gültekin ve diğ. 2000;751).

Seyirci zaman zaman hakemler hakkında; bir anlık hata yaparak takımlarının kaderlerini etkilediklerini, kasıtlı davrandıklarını ve çıkar sağladıklarını, rol yapan futbolculardan ve tezahürattan etkilediklerini, dikkatsiz davrandıklarından pozisyonu kaçırdıklarını düşünmektedirler (İmamoğlu, 1991:333).

Saldırganlık ve Şiddete Amigoların Etkisi:Yurdumuzda seyircisi çok olan spor dallarının seyirci ve sporcu özellikleri tespit edilerek ona göre tezahürat ve semboller tayin edilmeli, oyun sırasında tezahüratı idare eden amigolar işlerinin karakterine uygun bir eğitimen geçirilmiş olmalıdır ve amigoluk sertifikası almış olanlar seyircileri idare etmelidirler (Bozdemir, 1998:57).

Saldırganlık ve Şiddete Grup ve Kalabalığın Etkisi

Birey, kitlenin içindeyken kendi kişiliğinin sınırlarını aştığını hisseder. Bir tür rahatlama hisseder, çünkü onu kendisine döndüren ve içine kapatan mesafeler artık aradan kalkmıştır. Mesafenin yarattığı bu yüklerin omuzlarından kalkmasıyla kendisini özgür hisseder; onun özgürlüğü bu sınırları geçmektir (Canetti, 1998:20). Seyircinin davranışını anlamlı şekilde etkileyen sebeplerden; kalabalığın büyüklüğü, kalabalığın yoğunluğu, seyircilerin durduğu yer, oturarak ve ayakta seyretmek, birlikte söylenen şarkı ve türküler ve kalabalığın gürültüsü saldırganlığı hızlandırır (DPT, 1990:20).

Taraftarların ne sebepten saldırgan davranışlarda buldukları konusunda bir görüş, saldırgan davranışların kalabalığın bütünlüğüne bağlı yaratılan avantajın kullanımıyla suçluluk ve sapıklık duygularının, içte gizlenen mizacın dışa vurulmasıyla kendini gösterdiğini söyler. Bu tür davranışların absorbe edilmesi ve yıpratıcı davranışlarla ortaya çıkması için maçlar bir tür fırsat olmaktadır (Gill, 1986:195).

Keskin, erkek seyircilerin % 56,3'ünün maça deşarj olmak için (Keskin, 1998:56); Çepe seyircilerin % 43'ünün deşarj olmak için, % 20'sinin spora olan ilgilerinden % 20'sinin de takımlarını desteklemek için gittiklerini (Çepe, 1992:63); Gültekin ve arkadaşları, seyircilerin maçlara % 85 oranında kesici-delici alet götürdüklerini ve taraf olmaktan çok savaşa ön hazırlık yargısına ulaşabileceğini belirtirken (Gültekin ve diğ., 2000:751); Bozdemir seyircilerin % 83,7'sinin takımını desteklemek için %6,7'sinin ise deşarj olmak için maça gittiklerini (Bozdemir, 1998:17); Talimciler ise, taraftarların %88'inin küfürlü tezahüratta bulunduğunu, küfrün de bir şiddet belirtisi olduğunu belirtmiştir (Talimciler, 1998:45). Arslan ve Bingölbali seyircilerin % 76,2'sinin takımlarını desteklemek için, % 18,7'sinin küfürlü tezahürat yaptıklarını ve %19,4'ünün de bunu bir deşarj yolu gördüklerini tespit etmiştir (Arslan ve Bingölbali, 1997:15).

Yüksel ve arkadaşlarının çalışmasında seyirci, oyuncu, antrenör, yönetici, spor yazarı, güvenlik görevlisi, hakemlerden oluşan ankete katılan kişilerin % 81'i seyircileri saldırganlığa iten sebep olarak seyircilerin yetersiz eğitimini, % 48'i rakip seyirci ve oyuncuların tahrik etmesini, % 36'sı hakemin yetersizliğini, % 20'si yetersiz yada tahrik edici güvenlik önlemlerini görmekteyken (Yüksel ve diğ., 1997:22). Gültekin ve arkadaşlarının çalışmasında saha içinde ve dışında çıkan olayların nedenini, emniyet güçleri ev sahibi taraftarlara ve ikinci sırada da hakemin tutumuna bağlamaktadırlar. Taraftarlar ise bu sıralamayı tersine çevirerek hakemler ve rakip taraftarlar olarak belirtmişlerdir. Seyircilerin saldırgan tutumlarına % 42'si buldukları topluluğu, % 27'si futbolcuları, % 8'i ise amigoları sebep göstermektedirler (Gültekin ve diğ., 751). Çepe seyircilerin % 40'ını karşı takım

seyircisinin, %16'sını ise hakemlerin saldırganlığa ittiğini tespit etmiştir (Çepe, 1992:66). Keskin ise seyircileri maç öncesi saldırganlığa yönelten etken olarak % 41,6 oranında kulüp yöneticilerinin taraflı beyanatları ve karşı takım seyircileri olduğunu saptamıştır (Keskin, 1998:57).

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evrenini il emniyet müdürlüklerine bağlı çevik kuvvet şube müdürlüklerinde görev yapan 14.816 polis amir ve memuru oluşturmaktadır. Örnekleme ise Ankara, İstanbul, İzmir, Trabzon ve Antalya il emniyet müdürlükleri çevik kuvvet şubelerinde görev yapan 6.921 personelden basit tesadüfi örneklem metoduyla seçilmiş 609 amir ve memur oluşturmaktadır. Bu illerin seçiminde futbol liglerinde 4 büyük şekilde tabir edilen takımların maçlarının ve milli takım ve uluslararası maçların oynanmaları etkili olmuştur.

Örneklem grubuna (9) sorudan oluşan anket uygulanmış, yüzde ve frekanslar çıkarılmıştır. Elde edilen verilere dayalı tablolar oluşturulmuş, istatistiksel bilgiler ile seyirci saldırganlığına bakış açıları karşılaştırılmalı olarak sunulmuştur.

Bulgular

Tablo 1: Hangi Spor Branşının Seyircisi Saldırgandır?

Branşlar	n (frekans)	% (yüzde)
Futbol	596	98,0
Basketbol	2	,3
Buz Hokeyi	1	,2
Voleybol	4	,7
Ferdi Sporlar	5	,8
Toplam	608	100,0

Polis memurlarının % 98'i futbolun, % 0,2'si ise buz hokeyinin seyircisinin daha saldırgan olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2: Seyirciler Maçlara Hangi Amaçla Gitmektedirler?

Maçlara Gitme Amacı	n (frekans)	% (yüzde)
İzlemek ve Desteklemek	240	40,2
Deşarj olmak	325	54,4
Spora olan ilgi	32	5,4
Toplam	597	100,0

Polis memurlarından % 54,4'ü seyircilerin maçlara deşarj olmak için gittiklerini, % 5,4'ü spora olan ilgilerinden, % 40,2'si ise tuttıkları takımı izlemek ve desteklemek için gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3: Spor Müsabakalarında Kimin Görev Alması Gerekli midir?

Kim Görev Almalıdır	n (frekans)	% (yüzde)
Sadece polis	70	11,7
Sadece özel güvenlik	403	67,2
Polis ve özel güvenlik	127	21,2
Toplam	600	100,0

Polis memurlarının % 67,2'si spor müsabakalarında sadece özel güvenlik şirketlerinin, % 21,2'si polis ve özel güvenlik şirketlerinin birlikte, % 11,7'si ise sadece polisin görev almasının gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 4: Seyircileri Saldırganlığa Yönelten Sebepler.

Saldırganlığa Yönelten Faktörler	n (frekans)	% (yüzde)
Basın	40	6,5
Kulüp Yöneticileri	11	1,8
Hakemler	11	1,8
Karşı Tak.Sey.	27	4,4
Oyuncu Hata.	5	0,9
Teknik Adam.	10	1,7
Amigolar	105	17,3
Hepsi	400	65,6
Toplam	609	100,0

Polis memurlarının % 0,9'u seyircileri saldırganlığa oyuncuların yaptıkları hataların, % 65,6'sı ise etkenlerin hepsinin ittiğini belirtmişlerdir.

Tablo 5: Taşkınlık Yapan Seyirciler Stadın Hangi Kısımındadırlar?

Taşkın Taraftarların Yeri	n (frekans)	% (yüzde)
Maraton	275	46,6
Kapalı tribün	55	9,3
Kale arkası	247	41,9
Protokol	13	2,2
Toplam	590	100,0

Polis memurlarının % 46,6'sı futbol maçlarında stadın maraton kısmındaki seyircilerin, % 41,9'u kale arkasındaki seyircilerin, % 9,3'ü kapalı tribündeki seyircilerin, % 2,2'si ise protokoldeki seyircilerin daha fazla taşkınlık yaptığını belirtmiştir.

Tablo 6: Kadın Seyirciler Maçları Daha Sakin İzlemektedir.

	Kadın Seyircilerin Maçları Daha Sakin İzlemeleri					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
n (frekans)	137	51	96	126	195	605
% (yüzde)	22,6	8,4	15,9	20,8	32,2	100,0

Polis memurları "Kadın seyirciler maçları daha sakın izlemektedirler" önermesine % 32,2 oranında tamamen katılıyorum, % 8,4 oranında da az katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Tablo 7: Maçlarda Kadın Seyircilerin Olması Taşkınlık, Saldırganlık, Küfür Olaylarını Azaltmaktadır.

	Kadın Seyircilerin Maçlardaki Taşkınlığı Azaltması					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
n (frekans)	291	64	85	71	90	601
% (yüzde)	48,4	10,6	14,1	11,8	15,0	100,0

Polis memurları "Maçlarda kadın seyircilerin olmasının taşkınlık, saldırganlık, küfür gibi olguları azalttığını düşünüyorum" önermesine % 48,4 oranında hiç katılmıyorum, % 11,8 oranında da büyük ölçüde katılıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 8: Daha Önceden Tespit Edilen Aşırı Saldırgan ve Taşkınlık Yapan Seyirciler Stadyuma Alınmamalıdır.

	Daha Önceden Tespit Edilen Aşırı Saldırgan Kişilerin Maça					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
n (frekans)	16	5	10	17	501	549
% (yüzde)	2,9	0,9	1,8	3,1	91,3	100,0

Polis memurları "Daha önceden tespit edilen aşırı saldırgan kişiler ve taşkınlık yapan seyirciler müsabakalara alınmamalıdır" önermesine % 91,3 oranında tamamen katılıyorum, % 0,9 oranında da az katılıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 9: Amigolar Seyircileri Yönlendirmede Çok Etkilidirler.

	Amigoların Etkisi					Toplam
	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
n (frekans)	16	20	45	136	384	601
% (Yüzde)	2,7	3,3	7,5	22,6	63,9	100,0

"Amigolar seyircileri yönlendirmede çok etkilidir" önermesine polis memurlarının % 63,9'u tamamen katılıyorum cevabını, % 2,7'si hiç katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tartışma ve Sonuç

Polis memurları; futbol seyircisini % 98 oranında diğer branşlara göre daha saldırgan bulmaktadırlar (Tablo 1). Acet yaptığı çalışmada futbol seyircilerinin yapı itibariyle şiddete daha yatkın olduğunu ve basketbol ile voleybol seyircilerinden ayrıldığını tespit etmiştir (Acet, 1997:58). Bu sonuç araştırmamızla benzerlik göstermektedir.

Polis memurlarına göre seyircilerin maçlara gitme amaçları % 54,4 oranında deşarj olmak, % 40, 2 oranında tuttukları takımı izlemek ve desteklemek, % 5,4 oranında da spora olan ilgilerinden dolayıdır (Tablo 2). Bu sonuçlar Keskin (Keskin, 1998:57) ve Çepe'nin (1992:69) araştırması ile benzerlik gösterirken, Bozdemir (1998:57) ile Aslan ve Bingöbalı'nın (1997:15) yaptıkları çalışmalar ile de farklılık göstermektedir. Seyircilerin öncelikli amaçlarının spor branşına olan ilgi ve takımlarını desteklemek olduğu müsabakalarda; maçın seyrine, takımlarının gösterdikleri performansa veya seyircilerin içinde buldukları grubun etkisiyle saldırgan davranışlar göstermeleri, küfürlü tezahürat yapmaları, güvenliğin ve huzurun sağlanmasından sorumlu olan polis memurlarının seyircilerin maçlara gitme amaçlarını farklı yorumlamalarına neden olabilir.

Polis memurlarının % 67,2'si spor müsabakalarında sadece özel güvenlik şirketlerinin, % 21,2'si polis ve özel güvenlik şirketlerinin birlikte, % 11,7'si ise sadece polisin görev almasının gerektiğini belirtmişlerdir (Tablo 3). Gültekin ve arkadaşları yaptıkları araştırmada polislerin saldırganlığın engellenmesi için yaptığı en yoğun önerinin kulüplerin kendi güvenlik birimlerinin oluşturulması olduğunu tespit etmişlerdir (Gültekin ve diğ., 2000:751). Seyircileri saldırganlığa yönelte sebebi olarak polis memurları %65,5 oranında basın, kulüp yöneticileri, hakemler, karşı takım seyircileri, oyuncu hataları, teknik adamlar ve amigo etkenlerinin hepsini görmektedir. Bunlardan amigoları sebep olarak görenler % 17,3 oranında, basını sebep olarak görenler % 6, 5 oranında, karış takım seyircilerini sebep olarak görenler ise % 4,4 oranındadır (Tablo 4). Bu sonuçlar araştırmamızla çok fazla benzerlik göstermemekte olup, polislerin bu görevlerindeki bıkkınlıklarından etkilenip bu sebeplerin hepsini ayırım yapmadan saldırganlık sebebi olduğunu ve seyircilerin her bir faktörü taşkınlık yapma fırsatı olarak gördüklerini düşünmelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Özellikle futbol maçlarında polis memurlarının % 46,6 oranında maratondaki seyircileri, % 41,9 oranında kale arkasındaki seyircilerin taşkınlık yaptıklarını belirtmişlerdir (Tablo 5). Ünlücan aylık gelirleri düşük olan seyircilerin daha fazla sözlü ve fiili saldırganlık olaylarını gerçekleştirdikleri ortaya çıkartırken (1998:128), futbol fanatizmi suçunu işleyenlerin % 80,1'i emek işçileri veya işsizlerden oluştuğu tespit edilmiştir (Talışciler, 1998:47).Doğan ve Moralı'nın çalışmasında açık tribünde oturanların % 20,2'si kavga ederim, kapalı tribünde oturanların ise %13,1'i kavga ederim cevabını verdiklerini belirtmiştir (Yüksel ve diğ., 1997:24). Araştırmamızda da kale arkası ve maratondaki seyircilerin daha saldırgan oldukları ortaya çıkmış olup bu kesimin biletlerinin daha ucuz olmasının da iki araştırmayı paralel duruma getirdiği söylenebilir.

Kadın seyircilerin maçları daha sakin izlediği ile ilgili tablo incelendiğinde; polis memurlarının büyük ölçüde, tamamen ve kısmen katılıyorum cevapları toplandığında %68,9 oranında düşündüklerini görmekteyiz (Tablo 6). Ünlücan, erkek seyircilerin daha saldırgan olduklarını (1998:131), Keskin ise herhangi bir olay karşısında kadın basketbol izleyicilerinin % 56,32'sinin bir tepki göstermeyeceğini, erkeklerin % 67,14'ünün ise aynı şekilde karşılık vereceklerini tespit etmiştir (1998:57). Çepe ise kadın seyircilerin futbol maçlarında rakip takım taraftarlarının hoş olmayan davranışlarına % 16,6 oranında aynı şekilde karşılık verdiklerini erkeklerin oranının ise % 52,8 olduğunu tespit etmiştir (1992:69). Buradan erkek izleyicilerin kadın izleyicilere oranla daha saldırgan bir tutum ve davranış içinde olabilecekleri söylenebilir. Araştırmamızda da paralel sonuçlar bulunmuştur.

Kadın seyircilerin maçlarda bulunmasının taşkınlık, saldırganlık ve küfrü azalttığı ile ilgili tabloya bakıldığında; polis memurlarının hiç ve az katılıyorum cevapları toplandığında % 59 oranında düşünmediklerini, tamamen katılıyorum ve büyük ölçüde katılıyorum cevapları toplandığında ise % 26,8 oranında da azalttığını düşünmektedirler (Tablo 7). Yüksel ve arkadaşlarının çalışmasında; seyirci, oyuncu, antrenör, spor yazarı, hakem ve güvenlik görevlileri futbolda şiddetin en etkin önleminin seyircilerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve ikinci olarak da kadınların maçlara sık gelmesinin etkili bir önlem olacağını belirtmişlerdir (%38) (Yüksel ve diğ., 1997:24). Polis memurlarının söz konusu araştırmadaki diğer meslek mensupları ile farklı düşündükleri söylenebilir.

Polis memurları daha önceden tespit edilen aşırı saldırgan ve taşkınlık yapan seyircilerin müsabakalara alınmaması önermesine % 91,3 oranında tamamen katılıyorum cevabını vermiştir (Tablo 8). Bu sonuçtan polis memurlarının büyük bir çoğunluğunun şiddet ve saldırganlığa karşı çok duyarlı oldukları söylenebilir.

Amigoların seyircileri yönlendirmede çok etkili olduğu ile ilgili tablo incelendiğinde; polis memurlarının % 63,9 oranında tamamen, % 22,6 oranında da büyük ölçüde düşünmektedirler (Tablo 9). Bu oranlar toplandığında polis memurları % 86,5 oranında amigoların seyircileri yönlendirmede çok etkili olduğunu düşünmektedirler.

Çepe'nin araştırmasında, seyircilerin % 66'sı, amigoların tutum ve davranışlarının saldırganlığı artırdığı (Çepe, 1992); Bozdemir'in araştırmasında ise seyircilerin % 83,1'i kötü tezahürata ve taşkınlıklara amigoların sebep olmadığını belirtmişlerdir (Bozdemir, 1998:17). Bu araştırma sonuçlarından anlaşıldığı üzere araştırmamız Çepe'nin araştırmasıyla paralellik gösterirken, Bozdemir'in araştırmasıyla zıtlık göstermektedir.

Sonuç olarak; polis memurlarının genel olarak futbol seyircilerinin daha saldırgan olduğunu ve saldırgan seyircilerin de genelde maraton ve kale arkası kısmındaki seyirciler olduğunu, seyircilerin maçlara takımlarını desteklemek ve deşarj olmak için gittiklerini, seyirciyi saldırganlığa bir çok nedenin (basın, kulüp yöneticileri, hakemler, karşı takım seyircisi, oyuncu hataları, teknik adamlar ve amigolar) yönelttiğini, müsabakalarda kadın seyircilerin bulunmasının taşkınlığı azaltmadığını, daha önceden taşkınlık yapan seyircilerin bir kez daha müsabakalara

alınmaması gerektiğini ve spor müsabakalarında güvenlik önlemlerinin özel güvenlik şirketlerince alınması gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Bu sonuçlardan; spor salon ve sahalarımızda şiddet ve saldırganlığın önlenmesine yönelik olarak, güvenlik önlemlerinin alınmasında özel güvenlik şirketlerinden nasıl ve ne ölçüde yararlanılabileceği, saldırganlık ve taşkınlık sabıkası olan izleyicilerin, maçlara alınıp alınmayacağı veya ne tür önlemlerle birlikte alınabileceği ve şiddetin en etkin önleminin seyircilerin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ilkesinden hareket ile ilgili düzenlemeler yapılmasının yararlı olabileceği söylenebilir.

Kaynakça

- Acet, M.(1997), *Futbol Seyircisinin Sosyo - Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Spor ABD, İstanbul.
- Ankay, A. (1992), *Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları*, Ankara:Turhan.
- Arslan, C. e Bingölbali, A. (1997), "Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler", *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, 97/3, s.15-21.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (BAAK)(1998), *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*, Ankara.
- Bozdemir, M. (1998), *Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul.
- Canetti, E (1998), *Kitle ve İktidar*, (Çev. Gülşat Aygen), Ayrıntı, İstanbul.
- Çepe, K. (1992), *Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları Ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmalar*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara.
- D.P.T. (1990), *Türk Sporunu Niçin Uluslararası Standartların Gerisinde Kalmıştır ?*.
- Fişek, K. (1997), "İç Barışın Bütün Şartları Mevcut", *Hürriyet Gazetesi*, 18.11.1997, s.23.
- Fromm, E. (1981), *Freud Düşüncesinin Büyüklüğü ve Sınırları* (Çev. A. Artan), Dilek, İstanbul.
- Gill, L.D. (1986), *Psychological-Dynamics of Sport Human Kinetics*, Illinois.
- Gültekin, O.; Doğan M.; Doğan, A. ve Eylen, B. (2000), "Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Güçlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma", *21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Gümüş, S. (1997), "Şiddetin Nedenleri", *Gazete Pazar*, 21.12.1997, s.26.
- İmamoglu, O. (3991), *Sporcu ve Seyirci Sağlığı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü , Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul.
- Kauman, S. (1994), *Uygulamalı Spor Psikolojisi* (Çev. H.Can İvizler, A. Osman Özcan), Alfa, İstanbul.
- Keskin, H.K. (1998), *Farklı Cinsiyetteki Basketbol Seyircilerini Saldırganlığa İten Faktörler Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, Ankara.
- Morgan, C.T. (1984), *Psikiyatriye Giriş Ders Kitabı* (Çev: Hüsnü Arıcı), H.Ü. Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Özbaydar, S. (1993), *İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi*, Altın, İstanbul.
- Pulur, A. (2001) "Sporda Şiddet ve Saldırganlık", *Türkiye Üniversite Sporları Dergisi*, Sayı 1.

- Talimciler, A. (1998), *Türkiye'de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji ABD, İzmir.
- Tiryaki, Ş. (2000), *Spor Psikolojisi*, Eylül, Ankara.
- Ünlücan, Ç. (1998), *Türk Futbol Seyircisinde Saldırganlık ve Nedenleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor ABD, İstanbul.
- Yüksel, H.; Doğan, B.; Moralı, S. ve Acar, M.F. (1997), "Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları", *Futbol, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 97/3.